

ISSN 2224-5294

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҰЛТТЫҚ ҒЫЛЫМ АКАДЕМИЯСЫНЫҢ

АБАЙ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ
ПЕДАГОГИКАЛЫҚ УНИВЕРСИТЕТІНІҢ

Х А Б А Р Л А Р Ы

ИЗВЕСТИЯ

НАЦИОНАЛЬНОЙ АКАДЕМИИ НАУК
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ
ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМ. АБАЯ

NEWS

OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

ABAY KAZAKH NATIONAL
PEDAGOGICAL UNIVERSITY

ҚОҒАМДЫҚ ЖӘНЕ ГУМАНИТАРЛЫҚ
ҒЫЛЫМДАР СЕРИЯСЫ

СЕРИЯ ОБЩЕСТВЕННЫХ
И ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

SERIES OF SOCIAL AND HUMAN SCIENCES

4 (320)

ШІЛДЕ – ТАМЫЗ 2018 ж.

ИЮЛЬ – АВГУСТ 2018 г.

JULY – AUGUST 2018

1962 ЖЫЛДЫҢ ҚАҢТАР АЙЫНАН ШЫҒА БАСТАҒАН

ИЗДАЕТСЯ С ЯНВАРЯ 1962 ГОДА

PUBLISHED SINCE JANUARY 1962

ЖЫЛЫНА 6 РЕТ ШЫҒАДЫ

ВЫХОДИТ 6 РАЗ В ГОД

PUBLISHED 6 TIMES A YEAR

Б а с р е д а к т о р

ҚР ҰҒА құрметті мүшесі
Балықбаев Т.О.

Р е д а к ц и я а л қ а с ы :

экон. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Баймұратов У.Б.**; тарих ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Байпақов К.М.**; филос. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Есім Г.Е.**; фил. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Қирабаев С.С.**; эк. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Қошанов А.К.**; эк. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Нәрібаев К.Н.** (бас редактордың орынбасары); филос. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Нысанбаев А.Н.**; заң ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Сәбікенов С.Н.**; заң ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Сүлейменов М.К.**; эк. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Сатыбалдин С.С.**; тарих ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академик **Әбжанов Х.М.**; тарих ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Әбусейтова М.Х.**; тарих ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академик **Байтанаев Б.А.**; филол. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Жақып Б.А.**; фил. ғ. докторы, проф., академик НАН РК **Қалижанов У.К.**; филол. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академик **Қамзабекұлы Д.**; тарих ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академик **Қожамжарова Д.П.**; тарих ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академик **Қойгелдиев М.К.**; фил. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Құрманбайұлы Ш.**; тарих ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Таймағанбетов Ж.К.**; социол. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Шәукенова З.К.**; фил. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Дербісәлі А.**; саяси. ғ. докторы, проф., **Бижанов А.К.**, тарих ғ. докторы, проф., **Кабульдинов З.Е.**; фил. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Қажыбек Е.З.**

Р е д а к ц и я к е ң е с і :

Молдова Республикасының ҰҒА академигі **Белостечник Г.** (Молдова); Әзірбайжан ҰҒА академигі **Велиханлы Н.** (Азербайджан); Тәжікстан ҰҒА академигі **Назаров Т.Н.** (Тәжікстан); Молдова Республикасының ҰҒА академигі **Рошка А.** (Молдова); Молдова Республикасының ҰҒА академигі **Руснак Г.** (Молдова); Әзірбайжан ҰҒА корр. мүшесі **Муратов Ш.** (Әзірбайжан); Әзірбайжан ҰҒА корр. мүшесі **Сафарова З.** (Әзірбайжан); э. ғ. д., проф. **Василенко В.Н.** (Украина); заң ғ. докт., проф. **Устименко В.А.** (Украина)

«Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясының Хабарлары. Қоғамдық және гуманитарлық ғылымдар сериясы». ISSN 2224-5294

Меншіктенуші: «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ (Алматы қ.)

Қазақстан республикасының Мәдениет пен ақпарат министрлігінің Ақпарат және мұрағат комитетінде 30.04.2010 ж. берілген № **10894-Ж** мерзімдік басылым тіркеуіне қойылу туралы куәлік

Мерзімділігі: жылына 6 рет.

Тиражы: 500 дана.

Редакцияның мекенжайы: 050010, Алматы қ., Шевченко көш., 28, 219 бөл., 220, тел.: 272-13-19, 272-13-18, <http://nauka-nanrk.kz>, social-human.kz

© Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы, 2018

Типографияның мекенжайы: «Аруна» ЖК, Алматы қ., Муратбаева көш., 75.

Главный редактор

Почетный член НАН РК

Т.О. Балыкбаев

Редакционная коллегия:

докт. экон. н., проф., академик НАН РК **У.Б. Баймуратов**; докт. ист. н., проф., академик НАН РК **К.М. Байпаков**; докт. филос. н., проф., академик НАН РК **Г.Е. Есим**; докт. фил. н., проф., академик НАН РК **С.С. Кирабаев**; докт. экон. н., проф., академик НАН РК **А.К. Кошанов**; докт. экон. н., проф., академик НАН РК **К.Н. Нармбаев** (заместитель главного редактора); докт. филос. н., проф., академик НАН РК **А.Н. Нысанбаев**; докт. юр. н., проф., академик НАН РК **С.Н. Сабиткенов**; докт. юр. н., проф., академик НАН РК **М.К. Сулейменов**; докт. экон. н., проф., академик НАН РК **С.С. Сатубалдин**; докт. ист. н., проф., академик НАН РК **Х.М. Абжанов**; докт. ист. н., проф., чл.-корр. НАН РК **М.Х. Абусеитова**; докт. ист. н., проф., академик НАН РК **Б.А. Байтанаев**; докт. фил. н., проф., чл.-корр. НАН РК **Б.А. Жакып**; докт. фиол. н., проф., академик НАН РК **У.К. Калижанов**; докт. фил. н., проф., академик НАН РК **Д. Камзабекулы**; докт. ист. н., проф., академик НАН РК **Д.П. Кожамжарова**; докт. ист. н., проф., академик НАН РК **М.К. Койгельдиев**; докт. фил. н., проф., чл.-корр. НАН РК **Ш. Курманбайулы**; докт. ист. н., проф., чл.-корр. НАН РК **Ж.К. Таймаганбетов**; докт. социол. н., проф., чл.-корр. НАН РК **З.К. Шаукенова**; д. фил. н., проф., чл.-корр. НАН РК **А. Дербисали**; доктор политических наук, проф., **Бижанов А.К.**; доктор ист. наук, проф., **Кабульдинов З.Е.**; доктор фил. н., проф., член-корр. НАН РК **Қажыбек Е.З.**

Редакционный совет

академик НАН Республики Молдова **Г. Белостечник** (Молдова); академик НАН Азербайджанской Республики **Н. Велиханлы** (Азербайджан); академик НАН Республики Таджикистан **Т.Н. Назаров** (Таджикистан); академик НАН Республики Молдова **А. Рошка** (Молдова); академик НАН Республики Молдова **Г. Руснак** (Молдова); чл.-корр. НАН Азербайджанской Республики **Ш. Мурадов** (Азербайджан), член-корр. НАН Азербайджанской Республики **З.Сафарова** (Азербайджан); д. э. н., проф. **В.Н. Василенко** (Украина); д.ю.н., проф. **В.А. Устименко** (Украина)

Известия Национальной академии наук Республики Казахстан. Серия общественных и гуманитарных наук. ISSN 2224-5294

Собственник: РОО «Национальная академия наук Республики Казахстан» (г. Алматы)

Свидетельство о постановке на учет периодического печатного издания в Комитете информации и архивов

Министерства культуры и информации Республики Казахстан № 10894-Ж, выданное 30.04.2010 г.

Периодичность 6 раз в год

Тираж: 500 экземпляров

Адрес редакции: 050010, г. Алматы, ул. Шевченко, 28, ком. 219, 220, тел. 272-13-19, 272-13-18,

www.nauka-nanrk.kz / social-human.kz

© Национальная академия наук Республики Казахстан, 2018 г.

Адрес типографии: ИП «Аруна», г. Алматы, ул. Муратбаева, 75

Chief Editor

Honorary member of NAS RK
Balykbayev T.O

Editorial board:

Doctor of economics, prof, academician of NAS RK **Baimuratov U.B.**; doctor of history, prof, academician of NAS RK **Baipakov K.M.**; doctor of philosophy, prof, academician of NAS RK **Esim G.E.**; doctor of philology, prof, academician of NAS RK **Kirabayev S.S.**; doctor of economics, prof, academician of NAS RK **Koshanov A.K.**; doctor of economics, prof, academician of NAS RK **Naribayev K.N.** (deputy editor-in-chief); doctor of philosophy, prof, academician of NAS RK **Nyssanbayev A.N.**; doctor of law, prof, academician of NAS RK **Sabikenov S.N.**; doctor of law, prof, academician of NAS RK **Suleymenov M.K.**; doctor of economy, prof, academician of NAS RK **Satybaldin S.S.**; doctor of history, prof, academician of NAS RK **Abzhanov H.M.**; doctor of history, prof, corresponding member of NAS RK **Abuseitova M.H.**; doctor of history, prof, academician of NAS RK **Baitanaev B.A.**; doctor of philology, prof, corresponding member of NAS RK **Zhakyp B.A.**; doctor of philology, prof, academician of NAS RK **Kalizhanov U.K.**; doctor of philology, prof, academician of NAS RK **Hamzabekuly D.**; doctor of history, prof, academician of NAS RK **Kozhamzharova D.P.**; doctor of history, prof, academician of NAS RK **Koigeldiev M.K.**; doctor of philology, prof, corresponding member of NAS RK **Kurmanbaiuly Sh.**; doctor of history, prof, academician of NAS RK **Taimaganbetov J.K.**; doctor of sociology, prof, corresponding member of NAS RK **Shaukenova Z.K.**; doctor of philology, prof, corresponding member of NAS RK **Derbisali A.**; doctor of political science, prof **Bizhanov A.K.**; doctor of History, prof **Kabuldinov Z.E.**; doctor of philology, prof, corresponding member of NAS RK **Kazhybek E.Z.**

Editorial staff:

Academician NAS Republic of Moldova **Belostechnik.G** (Moldova); Academician NAS Republic of Azerbaijan **Velikhanli N.** (Azerbaijan); Academician NAS Republic of Tajikistan **Nazarov T.N.** (Tajikistan); Academician NAS Republic of Moldova **Roshka A.** (Moldova) Academician NAS Republic of Moldova **Rusnak G.** (Moldova); Corresponding member of the NAS Republic of Azerbaijan **Muradov Sh.** (Azerbaijan); Corresponding member of the NAS Republic of Azerbaijan **Safarova Z.** (Azerbaijan); Associate professor of Economics **Vasilenko V.N.** (Ukraine), Associate professor of Law **Ustimenko V.A.** (Ukraine)

News of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan. Series of Social and Humanities. ISSN 2224-5294

Owner: RPA "National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan" (Almaty)

The certificate of registration of a periodic printed publication in the Committee of information and archives of the Ministry of culture and information of the Republic of Kazakhstan N **10894-Ж**, issued 30.04.2010

Periodicity: 6 times a year

Circulation: 500 copies

Editorial address: 28, Shevchenko str., of. 219, 220, Almaty, 050010, tel. 272-13-19, 272-13-18,
[www:nauka-nanrk.kz](http://www.nauka-nanrk.kz) / social-human.kz

© National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, 2018

Address of printing house: ST "Aruna", 75, Muratbayev str, Almaty

NEWS

OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

SERIES OF SOCIAL AND HUMAN SCIENCES

ISSN 2224-5294

Volume 4, Number 320 (2018), 192 – 197

UDK 1/14 (045)

J. Dosmagambetova

Kazakh National Academy of Choreography, Astana, Kazakhstan 010000

E-mail: ddd_dos@mail.ru

**ALI SHARIATI ABOUT UMMAH AS A
THE ORETICAL MODEL OF THE IDEAL SOCIETY**

Abstract. The purpose of the work is to identify and study the role and place, aspects of the Muslim Ummah as a model for building an ideal society in the philosophy of Ali Shariati. The methodology of work is specifically historical, comparative, social methods of research. As a result of the work, the following conclusions were made: Shariati gives a classification of society based on the types of religion. In his opinion, there are the following types of religion: 1) tawhid -religion based on monotheism, 2) shirk-based on polytheism, 3) kufr-based on unbelief, where tawhid is recognized as the true religion, and shirk and kufr - opposing true, tawhid religion. Accordingly, only that which is based on the religious ideology of tawhid is recognized as an ideal society

The field of application of the results obtained by the author of the article is the improvement of the methodological principles of the research of society in the philosophy of Ali Shariati. The author's conclusions can be used in teaching at the social and humanitarian faculties of the disciplines of the religious-philosophical cycle.

Keywords: Islamic civilization, Ummah, ideal society, tawhid.

УДК 1/14 (045)

Д. Ж. Досмагамбетова

Қазақ Ұлттық Хореография Академиясы, Астана, Қазақстан 010000

**АЛИ ШАРИАТИ ИДЕАЛДЫ ҚОҒАМНЫҢ ТЕОРЕТИКАЛЫҚ ҮЛГІСІ
РЕТІНДЕГІ МҰСЫЛМАНДЫҚ ҚАУЫМ ЖАЙЛЫ**

Аннотация. Жұмыстың мақсаты Али Шариатидың философиясындағы идеалды қоғам құру үлгісі ретіндегі мұсылман Қауымының рөлі мен орнын, қырларын зерделеу, анықтау болып табылады. Жұмыстың әдіснамасын нақты-тарихи, салыстырмалы, әлеуметтанулық зерттеу әдістері құрайды. Жұмыстың нәтижесінде мынадай қорытындылар жасалды: Шариати бойынша идеалды қоғам дін түрлеріне сүйене отырып құрылады, діннің келесі түрлері бар: 1) таухид – бір құдайлылыққа негізделген дін, 2) ширк – политеизмге негізделген, 3) куфр-шынайы дін ретінде таухид мойындалатын, ал ширк пен куфр шынайылыққа, таухидтік дінге қарсы тұратын ретінде қарастырылатын сенбеушілікке негізделген. Осыларды есепке ала отырып, таухидтің діни идеологиясына негізделетін қоғам ғана идеалды қоғам болып есептеледі.

Мақала авторы алған нәтижелерді қолдану аясы, Али Шариати философиясындағы әлеуметтік үдерістерді зерттеудің әдіснамалық қағидаларын жетілдіру болып табылады. Автордың шығарған қорытындылары әлеуметтік-гуманитарлық факультеттерде діни-философиялық циклі пәндерін оқыту үдерісінде пайдаланыла алады.

Түйін сөздер: Ислам өркениеті, қауым, идеалды қоғам, таухид.

«Ислам өркениеті» мен қазіргі заманғы мұсылман қоғамдарының даму перспективалары туралы философиялық және әлеуметтанулық теорияларды зерттеу жалпы мұсылман әлемі үшін де, қазіргі заманғы Иранға қатысты алсақ та өте өзекті тақырыптардың бірі болып табылады. Қазіргі заманғы Иран елінде өте жиі талқыға түсетін мәселелердің біріне иран революциясының салдарлары ғана емес, сонымен қатар мемлекеттіктің ерекше формасын құру мәселесі мен жаһандану мен

батыстандыру жағдайындағы қоғамның ары қарай дамуы мәселелері де жатады. Шынайы «қайта жаңғыртылған» дін қағидаларын басшылыққа алатын қоғам қандай жолмен жүруі керектігі туралы сұрақ қазіргі заманғы Иран үшін жай ғана риторикалық сұрақ болып табылмайды. Қазіргі заманғы иран зияткерлерінің басты міндеттерінің бірі адамның қарапайым құқықтарын қалпына келтіру болды, бұл теңдік пен әділдік идеясына негізделген әр түрлі гуманистік ілімдердің пайда болуының алғышарты болды. Жер бетіндегі өмірде бақытқа жетудің әр түрлі философиялық және әлеуметтанулық теориялары әзірленді. Осы сұраққа байланысты Шариати ғалымдар мен дінтанушылардың алдында тұрған маңызды міндеттердің бірі тұрғындарың кең ауқымына мәтінде жасырылған Жер бетінде идеалды қоғам жасау туралы идеяны түсіндіру болып табылады. Идеалды қоғам құру, Шариатидың айтуы бойынша, бірінші кезекте рухани жетілгендік болып табылады. Экономикалық теңсіздікті жою емес, адамгершілікті қайта жаңғырту. Ислам қоғамы, деп есептейді Шариати, Батыстың теріс әсерінен, моральдық тәуелді етудің барлық түрлерінен босатылуы керек. Али Шариатидің әлеуметтік – философиялық көзқарастарында идеалды қоғам тұжырымдамасы маңызды орын алады. Оның қоғамға деген көзқарастарының ерекшелігі оның мұсылман елдерінде, соның ішінде қазіргі заманғы Иран елінде кең таралған «дін әлеуметтануы» позициясында тұратындығы болып табылады. Өзінің «Ислам әлеуметтануы» еңбегінде ол құдай мен дінсіз жоғары деңгейлі өркениет пен қоғам болуы ақылға сыймайтындығы туралы идеяға негізделеді. Қоғамның теоретикалық, идеалды үлгісі ретінде Али Шариати мұсылман қоғамы– Қауымды алады. Исламдық энциклопедиялық сөздікте осы ұғым әр түрлі түсіндіріледі. Қауым ең алдымен мұсылман жамағаты ретінде түсініледі, алайда оның мағынасының әр түрлі басқа да қырлары бар. Құранда Қауым адамдардың жиынтығынан тұратын адами қоғамдастық ретінде түсіндіріледі. Құрандағы адамзат тарихы бір діни жамағаттың, яғни Қауымның ортақ дінге біріккен бірыңғай адамдар Қауымын құраған басқа бір жамағатты біртіндеп алмастыруы ретінде қарастырылады. Осы сөздікке сәйкес, Халифаттан тыс жерде өмір сүретін мұсылман Қауымға кіретін болды, яғни XIX ғ. Соңына дейін әр түрлі елдер мұсылмандары заң жүзінде мұсылмандардың бірыңғай жамағатының мүшелері болып есептелді. XIX ғ. соңында мұсылман елдеріндегі ұлттық азаматтық туралы идея пайда болды. Қауым түсінігі автономдық діни қауымдастықтарды белгілеу үшін де пайдаланылды [1].

Иран философының идеалды қоғам тұжырымдамасының ерекшелігі оның жарқын теократиялық сипатта болуы мен «исламдық басқару» бастапқы қағидаларын қайта жаңғырту идеясына, Мұхаммед пайғамбардың дін мен саясат, руханилық пен зайырлылық бірлігі қағидаларына негізделген мұсылмандық жамағат–Қауымды басқару тәжірибесін қайта жаңғыртуға негізделгендігінде болып отыр. Оның идеалды теократиялық қоғам үлгісінің келесі ерекшелігі мұсылман жамағатының бұрынғы басқару формаларын мұсылман қоғамының қазіргі заманғы жағдайына бейімдеуге ұмтылыс жасайтындығы болып табылады. Али Шариати үшін Қауым – бұл идеалды қоғам үлгісі, түрі және оның тұжырымдамасы мұсылман иеодогиясына негізделеді, тек осындай қоғам аясында ғана адамдардың үйлесімді бірлесе тіршілік етуіне мүмкіндік бар деп есептейді ол. Шариати Құранның негізгі ережелерінің дәстүрлі емес түсіндірілуі негізінде тапсыз қоғам құру идеясына келеді. Ол теңдік туралы идеяны пайдалануды, адамды адамның қанауын жою туралы, тапсыз қоғам құру туралы идеяны пайдалануды орынды деп есептейді. Шариатиға сәйкес, Қауым – бұл теңдік пен әділдік кепілі ретінде жалпыхалықтық меншік, алайда тапсыз қоғамда басты біріктіретін күш - дін болуы тиіс.

Мұсылмандық Шығыста ұлт-азаттық қозғалыс ислам жалауының астында болғандықтан, исламдық философиялық, саяси және этикалық доктриналарды реформалау мен модернизациялаудың қажеттілігі өткір болды. Шариати «шынайы» дінді туындату тұжырымдамасын негізгі идеялары қазіргі заманғы иран қоғамының қоғамдық-саяси және мәдени өмірінде белсенді пайдаланылатын идеалды қоғам Қауымның тұжырымдамасында іске асырылған теңдік пен әділдік, демократия негізінде ерекше ислам қоғамын құру ізденістері мәселесімен байланыстырды. Осы сұрақты едәуір нақтылай отырып, ол Қауымды – таухидты қоғам ретінде, яғни өзі шейіттікті жатқызатын шынайы дінге негізделген қоғам ретінде қарастырады. Бұл теңдік пен әділдікке негізделген жеке меншік пен басып –жаныштау жоқ тапсыз қоғам.

Шариати дін түрлеріне сүйене отырып, қоғамды жіктейді. Оның пікірінше діннің келесі түрлері бар: 1) таухид –бір құдайлыққа негізделген дін, 2) ширк – политеизмге негізделген, 3) куфр- шынайы дін ретінде таухид мойындалатын, ал ширк пен куфр шынайылыққа, таухидтік

дінге қарсы тұратын ретінде қарастырылатын сенбеушілікке негізделген. Осыларды негізге ала отырып, идеалды қоғам ретінде таухидтің діни идеологиясына негізделетін қоғам ғана есептеледі. Алайда бұл жай ғана адамдардың қоғамдастығы ғана емес, ол теңдік пен әділдікке негізделген, бұл идеалды қоғам және адамдар тек сонда ғана үйлесімді өмір сүре алмақ.

Идеалды қоғамның өзінің теоретикалық үлігісін мысалмен сипаттау үшін Али Шариати Авеля мен Каин оқиғасын алады. Авеля қоғамы теңдік пен әділдікке негізделген және дүниетанымдық негізі ретінде «таухид» қызмет ететін үйлесімді қоғам болып табылады. Ислам энциклопедиялық сөздігінде «таухид» «Алладан басқа тәңір жоқ» қағидасына негізделген монотеизм ретінде анықталады. Каин қоғамы құлдық пен жеке меншікке негізделген. Осы мәселе бойынша, марксизммен пікір таластыра отырып, Али Шариати, күш пен билікті жеке меншік емес, ал керісінше күш пен билік жеке меншікті туындатады деп есептейді. Осы қоғам да политеизм, яғни көпқұдайшылық дегенді білдіретін «ширк» сәйкес келетін дүниетанымға ие. Құдайдың мұсылмандық тұжырымдамасы монотеистік сипатқа ие және «Алладан басқа құдайларға табыну, сонымен қатар заттар мен адамдарға табыну ең ауыр күнә (кабира), сенбеушілік (куфр) ретінде қарастырылады» [1, 232б.]. Қауым – бұл Шариати пікірінше, негізгі қағидаларға негізделген «Авеля қоғамы» болып табылады. Бірінші қағида – бұл діни жамағатты «мызғымас көшбасшы», яғни харизматикалық көшбасшы туралы сөз болып отыр, басқаруы керек дегенді білдіретін «басшылықтың мызғымастығы».

«Философиялық энциклопедиялық сөздікте» харизма келесідей анықталады: «Харизма (грекше – мейірімділік, несібе, құдайдың берген сыйы), ерекше дарындылық; қандай да бір тұлғаның (харизматикалық көшбасшы- пайғамбар, проповедник, саяси қызметкердік), әрекет, институт немесе белгінің ізін басушылар мен ұстанушылардың азды-көпті ортасының көз алдында ерекшеліктің, асыра жаратылыс, күнәсіздік немесе қасиеттіліктің ерекше қасиеттеріне ие болуы [2, 755 б.].

Басшылыққа қатысты, Али Шариати былай деп жазады: «Қауым имаматсыз, яғни осындай көшбасшының жоғарғы басшысынсыз тіршілік ете алмайды» [3]. Суннеттік пен шейіттікте қоғам өміріндегі имамат пен имамдар рөлдерін түсіндіруде қағидалы айырмашылықтар бар. Қарастырылып отырған сұрақ бойынша, діни адамдардың рөлі туралы сұрақ бойынша суннизм едәуір демократиялық сипатқа ие: мұсылман жамағатының – Қауымның кез-келген мүшесі, егер ол кем дегенде келесі екі қасиетке ие болса, имам (молда) ретінде таңдала әрі тағайындала алады: 1) мұсылмандардың қасиетті мәтіні –Құранды оқи алатын әрі жақсы білетін; 2) сыйыну жиналыстарын жүргізе алатын. Шииттік доктринаға сәйкес «діни адамдар сайланбайды» және таңдалмайды, бұл адамдар «Құдайдан», олар «айшықталады». Али Шариати, шиизмнің теоретигі әрі идеологы бола отырып, сонымен қатар, имам және имамат әлдекімнің таңдауына ғана емес, сонымен қатар тек мойындауына тәуелді бола алмайды. Демек, Шариати тек суннеттікке ғана емес, сонымен қатар демократиялық басқарудың батыстық формасына қарсы шығады. Ол басты айырмашылықты халықты басқарудың демократиялық формасынан және исламда оның атқаратын рөлінен көреді. Егер бірінші жағдайда, демократия халықтың басқаруы ретінде түсіндірілетін болса және халық қоғамдағы барлық әлеуметтік –саяси мәселелерді шешудегі шешуші фактор ретінде түсіндірілетін болса, екінші жағдайда, яғни исламда халық «шешуші фактор емес, мойындаушы фактор» ретінде мойындалады. Шариати біреуді гений етіп тағайындауға болмайтыны секілді, имам қылып тағайындау да мүмкін емес деп есептейді. Тек бойында «Құдайдан берілген» қасиеттері бар жан ғана имам бола алады. Сондықтан не имам да, не имамат та, яғни қазіргі заманғы мұсылман қоғамының басшылығы қазіргі заманғы демократиялық үрдістерге еш қатысты емес. Оған қоса, Шариатидің пайымдауынша, имам барлығын халық талап еткендей жасауға міндетті емес, олардың басты мақсаты халықтың әл –ауқаты мен бақытын қамтамасыз ету емес. Имам мен имаматтың басты міндеті мемлекет пен қоғам басшыларының міндеті секілді – бұл Қауымды, егер тіптен осы жол ұлы қайғы-қасіреттерге әкелуі мүмкін болғандығына қарамастан едәуір дұрыс әрі тиімді жолды таңдай отырып, жетілуге қарай алып жүру.

Имам теоретикалық бірыңғай мұсылман жамағатында рухани және зайырлы биліктің ең жоғарғы билеушісі ретінде қарастырылады. Бұл дәстүрдің тарихы тереңде жатыр және ол ислам дінінің туындау дәуірінен бастап қалыптаса бастайды. Мұхаммед пайғамбар және алғашқы халифтер дұға оқу кезіндегі тек алдыңғы қатарларда тұратын тұлғалар ғана емес, сонымен қатар

мұсылман жамағатының басшылары да болды. Әл –имам немесе «имамат – зайырлы және рухани биліктер тоғысатын мұсылман жамағатының жоғарғы басшылығының институты» [4].

Идеалды қоғам негізінде жатқан екінші маңызды қағида бұл әділдік қағидасы. «Алла әділетті» деген шейіттік бағыттың басты идеясына сүйене отырып, Шариати әділетсіздік құдайға тән емес деп есептейді, демек, оны болдырмауға әбден болады. Шариати пікірінше тұлғаны құрметтейтін, ал тұлға Алладан басқа ешкімге бағынбайтын басқару басқарудың идеалды формасы болып есептеледі. Тұлғаның рухани еркіндігі тек Аллаға бағынумен ғана шектелген, алайда ол тәуелсіз және экономикалық мәжбүрлеуден ада.

Бірқұдайшылық қағидасынан кейінгі таухидтік діннің негізгі қағидасы теңдік қағидасы болып табылады. Шариати пікірінше таухидтің құрамына теңдіктің алуан түрлері кіреді. Бұл, ең алдымен, қоғамның барлық әлеуметтік қабаттарының теңдігін меңзейтін әлеуметтік теңдік және ақырғы кезекте, идеалды қоғамның, яғни Қауымның құрылымы дегенді білдіреді.

Таухидтік діннің шындығының маңызды сәті онда шіркеу секілді маңызды институттың болуы, себебі кез-келген дінде клерикалды аппараттың болуы осы дін мәнін бұрмалауды және таухидтің ширкке трансформациялануы, яғни монотеизмнен полетеизмге көшуін куәландырады. Және ол мұны шіркеудің билік құрушы таптың мүддесін бейнелейді және қорғайтындығымен байланыстырады, ал бұл болса өз кезегінде таухидтік басты қағидасы әлеуметтік топтардың теңдігін бұзу мен оларды жаныштауға әкеледі.

Шариатидің айтуынша тек ислам философиясы ғана адамдар арасындағы шынайы теңдіктің қалыптасуына, ағайындылық қарым –қатынастың қалыптасуына септігін тигізе алады. Мемлекет және мемлекет заңдастырған әр түрлі заңгерлік нормалар әлеуметтік және саяси теңдіктің тек қағаз жүзіндегі кепілдемелерін ғана бере алады. Олармен салыстырғанда «ислам теңдігі» шынайы теңдік болып табылады, себебі ол «таухидтік діннің» негізгі қағидаларына сүйенеді.

Шынайы діннің негізгі қағидасы монизм қағидасы болып табылады, оған сәйкес Алладан басқа тәңір жоқ және бұл идея қоғамды біріктіретін, шоғырландыратын идея болып табылады деп есептейді Шариати, ол сонымен бірге адамдарды Құдай алдында теңестіреді де. Э. Дюркгеймнің діннің біріктіретін функциясы туралы теориясына сүйене отырып, Шариати қоғамды біріктіру мен жұмылдыру үшін жағдайлар жасау тек шынайы діннің күші жететін нәрсе деген қорытындыға келеді. Шынайы дінде «Алладан басқа Тәңір жоқ» қағидасы, әмірші, қожайын тек Алла дегенді білдіреді, онда «ширкке» сәйкес, яғни бұрмаланған дінге сәйкес қоғам қожайындар мен құлдарға бөлінеді. Шариатидің пікірінше бұрмаланған діннің осы тұрғысы қоғамның қарама-қарсы топтарға бөлінуін, яғни қожайындар мен құлдарға бөлінуін, табиғаттан келе жатқан толықтай табиғи құбылыс деп есептейтін Аристотельдің философиясына негізделген деп есептейді. Демек, ширктің басты әлеуметтік маңызды функциясы, Шариати пікірінше, «ақтайтын функция» болып табылады. Мұндай дін адамдарды «сендердің барлығың немесе сен, немесе сенің қоғамың болуларың керек және құдайдың қалауымен анықталғандығы туралы ереже» «біреулерінің кемсітушілігі мен билік жүргізуі және басқаларының тәуелді жағдайы» толықтай ақталғандығының табиғи жағдай екендігіне және одан ешқайда құтылмайтындарына көздерін жеткізеді [5,180б.]. Қоғамдағы мұндай жағдайлардың орын алуы «шынайылықтың барлығы Құдайдан» негізгі қағидасымен толықтай ақталады. Таухидтік дін, деп есептейді иран философы, әділетсіздік пен қанаушылыққа негізделген қоғамдың тәртіпке қарсы шығады, сондықтан пайдаланушы тап үшін қауіпті болып табылады, себебі ол революциялық идеология болып табылады, пайдалану мен жаныштауға қарсы халықтық көпшіліктің ұйымдастырылған күші ретінде болады. Ширк, бұрмаланған дін ретінде, қолданыстағы әлеуметтік теңсіздікті ақтай отырып, билеуші тапты қорғауға кіріседі, және оларға қарсы болған кез-келген әрекет Аллаға қарсы шыққандық ретінде түсінідіріледі. Таухидтік діннің онтологиясы Алланың адамды жаратқандығы қағидасына негізделеді, оған сәйкес: а) Алла – барлық дүниенің жаратушысы; б) Алланың қалауы шекетен тыс қуатты және бүкіл әлемге таралады және бұл в) Алла дүние туралы абсолютті білімге ие, адам бір ғана Құдай –Аллаға сене отырып, әлемнің бірлігі туралы идеяға келеді, бір әлемге сену біздер, барлық адамзат баласын Жаратушының жаратқандығы туралы идеяға алып келеді, сондықтан барлығымыз біріміз, яғни теңбіз дегенмен байланысты. Таухидтік діннің негізгі басты қағидаларының бірі адамдардың әлеуметтік және саяси теңдігі болып табылады және бұл қағида фикх, яғни мұсылмандық заң жүргізудің арқасында жүзеге асады. Таухидтік діннің міндеті – барлық түрдегі прогрессті алға бастыру, адамның әлеуметтік және саяси еркіндігін мойындау. Қоғамды басқару және мемлекет пен әр түрлі саяси топтамалар арасындағы қатынастарды ғана емес, сонымен қатар қоғамның әр түрлі қабаттары арасындағы қатынастарды реттестіруге келер болсақ Шариати пікірінше, негізгі

саяси –құқықтық қағидалар мыналар болуы керек: 1) шура қағидасы (ақылдасушылық), 2) иджма (пікірлерді келістіру, бірлесіп шешу), 3) иджитихадқа құқықты мойындау (діни және әлеуметтік мәселелерді еркін түсіндіру). Ол шынайы дін еркіндікті құрметтеуі керек деп есептейді.

Теңдіктің келесі бір түріне Шариати халықтар арасындағы теңдікті жатқызады, бұл үлкен немесе кіші халықтар жоқ, сондықтан бірде –бір халық басқа бір халықты басып жаныштай алмайды дегенді білдіреді. Қазіргі заманғы мұсылман қоғамдарын талдау негізінде, ол мұсылман мемлекеттерінде аса бір ауқымды мәселелерді айқындады. Бұл «үшінші әлем» елдерін батыс мемлекеттерінің әр түрлі формалар мен әдістер бойынша отарлауы. Олардың ішінде едәуір кең таралғандарына мыналар жатады: батыстандыру мен модернизациялау тұрпатында, біз бұған жаһандану дегенді қоса аламыз, Батыстағы шамадан тыс өндіру дағдарысымен байланысты жаппай тұтынудың батыстық тауарлары белсенді енгізіліп жатыр. Осының нәтижесі ретінде батыстық құндылықтар мен өмір сүру салтының стандарттары таңылады, этникалық шиеленістер жасанды жолмен тұтандырылады. Осы сұрақ бойынша Шариати, француз зерттеушісі Фанон Ф. секілді ұлтшылдық тек ел тәуелсіздігін алғанға дейін ғана әрекет етеді, ары қарай ол агрессор қолындағы шоқпарға айналады деп өте дұрыс атап өтеді. Ұлтшылдық мәселесін шешудегі мұндай тәсіл тек біздің мемлекетіміз үшін ғана емес, сонымен қатар бүкіл кеңес дәуірінен кейінгі кеңістік үшін де және, жалпы, барлық полиэтникалық мемлекеттер, барлық дүниежүзілік қоғамдастық үшін де өзекті болып отыр, себебі ұлтшылдық қағидасы ұлттық мемлекеттің қалыптасуында оң рөл ойнайды және содан кейін өзін –өзі құртады, себебі қоғамның ары қарайғы тіршілік етуінде қоғам негіздерін сақтау үшін анағұрлым позитивті рөлді этникааралық бірігу қағидасы ойнайды [6].

Кез-келген мәселелерді шешу кезінде Шариати ол өзі әзірлеген әдіснамалық қағидаларды қатаң ұстанады. Жекелей алсақ, халықтар теңдігі туралы сұрақты қарастыра отырып, ол, біркұдайшылдық қағидасына сүйене отырып, яғни таухидке сүйене отырып, барлық халықтар мен ұлттар теңдігі мен бірлігі туралы идеяны негіздейді. Бір жаратқанға сену әлемнің бірлігі туралы идеяға алып келеді және барлық адамдар бір ғана жаратушының жасаған жаратылысы дегенге келеді, барлық адамдар бір-бірінің алдында ғана емес, сонымен қатар Алланың алдында да тең, олардың барлығы бір ғана адамзат баласының тегі болып табылады. Шариати таухид қағидасынан, яғни бір құдайшылықтан интернационализм қағидасы шығады деп есептейді, яғни бұл қағидаға сәйкес барлық адамдар, барлық ұлттар мен халықтар тең, сондықтан бірде –бір халық келесі бір халықты пайдалану мен жаныштауға құқылы емес.

Теңдік сонымен қатар жыныстар теңдігі дегенді де білдіреді. Шариатидің түсіндіруіндегі осы сұрақ бірегей шешімге ие болды. Ол ислам қоғамындағы әйелдер қауымының алатын орнына қарсы. Ол жыныстардың теңдігін жақтады. Оған қоса, ол ислам дін ретінде әйелдердің рөлін төмендетеді деген кең таралған пікірді – бұл жаңсақ пікір және дұрыс емес көзқарас тұрғысы, бұл заттардың шынайы келбетін бұрмалайды деп есептейді. Исламды жыныстардың өзара қарым – қатынасы туралы мәселе бойынша бұрмалау Шариати пікірінше, Құранды дұрыс аудармау мен дұрыс түсіндірмеудің салдарынан болып отыр. Дұрыс жасалмаған аудармаға сәйкес әйел ер адамның – Адамның қабырғасынан жаралған, осы арқылы әйел адамның орнын төмендету түсіндіріледі. Шариати арабтың «риб» сөзі бірнеше мағынаға ие және «қабырға» сөзі бұл осы аталмыш сөздің тек бір ғана аудармасы ғана. «Риб» сонымен қатар «табиғат», «болмыс» деп те аударылады. Демек, жыныстардың өзара қатынасы туралы мәселеге қатысты исламдық көзқарас тұрғысының мәні, Шариати пікірінше келесіге саяды: «... еркектер мен әйелдер – табиғаты бір және оларды Құдай бір мезгілде жаратты. Олар – бір нәсілден, олар – ағайындылар» [7]. Әйелдердің мұсылман әлемінде алатын орны бүгінгі таңда исламның, шынайы діннің, яғни таухидтің қағидаларына қайшы келеді. Бұл пұтқа табынушылықтың қалдықтары болуы керек деп пайымдайды ол. Үлгі ретінде ол екі әйгілі ислам әйелдерінің бейнелерін алды – Фатима және Зейнаб, олар мұсылман әлемінің тарихында белсенді рөл ойнаған. Шариати оларға келесі сипаттамаларды берді: «Фатима- пайғамбар ізбасары, «бұғауланғандардың құқықтарының» бейнесі және дәл сол мезгілде «әділдік іздеушілердің» белгісі, айқын көрінісі. ...Зейнаб- Хусейн Имамның қайғылы өлімінен кейін тірі қалған елші-әйел, бас алғыштар жүйесіндегі барлық қорғансыз қамалғандар туралы куәлік етеді (әлемнің нұры жаусын)» [8]. Ол қазіргі заманғы мұсылман әйелдері, бір жағынан, батыстық әйелдердің жүріс –тұрыс стереотиптерімен жүрмеулері керек, алайда, сонымен бірге, тек отбасы мен үйдің күйбең біршілігімен шектелмеулері керек және өздерінің орындарын төмендеткізумен келіспей, қоғамның өмірінде белсенді араласуы керек деп есептейді.

Идеалды қоғам туралы сөз қозғағанда, әрине шығыстың ұлы ойшылы, екінші ұстаз әл – Фарабидің идеалды қоғам туралы ойлары жан –жақты қарастырылған «Қайырымды қала тұрғындары» атты еңбегін Али Шариатидің көзқарастарымен салыстырмай кетуге болмайды. Әл – Фараби мен Али Шариатидың идеалды қоғам туралы тұжырымдаманың салыстырмалы талдауы осы сұрақты қарастыруда белгілі бір ұқсастық пен айырмашылық барын көрсетеді. Әл –Фарабиде идеалды қоғам тұжырымдамасы көп жағдайда анағұрлым зайырлы сипатқа ие, ал бұл кезде Али Шариати философиясында бұл сұрақ діни көзқарас тұрғысынан қарастырылады, ең алдымен, ислам философиясы тұрғысынан қарастырылады. Әл -Фараби адамдардың ұйымдарының, адамдар қоғамының идеалды түрі ретінде қарастыратын өзінің қайырымды қала туралы философиялық пайымдауларында, оны этникалық және конфессиялық айырмашылықтарға қатыссыз қарастырады, ол жалпы идеалды қоғам туралы жазады. Ал Шариати А. бұл сұрақты шешудегі қарастыру тәсілінің ерекшелігі ол жалпы идеалды қоғамның идеясын негіздемейді, идеалды қоғам деп аталатын өзінің тұжырымдамасында ол мұсылман жамағаты – Қауымды меңзеп тұрғандығында, яғни ол Қауымды осындай адамдар бірігуінің үлгісі ретінде қарастырады. Бірақ осы екі философиялық жүйелерге ортақ нәрсе шығыстың екі ойшылы да осындай адамдар қоғамдастықтары теңдік пен әділдікке негізделуі керек деп есептейтіндіктерінде.

Әл –Фарабидің билеудің демократиялық формасына қатынасы теріс болып табылады және Фараби мен Шариати көзқарастарының ұқсастықтары да осында. Фараби пікірінше ұжымдық қалада « төмендегілер мен жоғарыдағылар үйлеседі, басшылықтың небір түрлері кездеседі... Оның тұрғындарының өздерінің оларды басқаратын басшыларына ешқандай қатынастары жоқ, немесе оның тұрғындары оларды өздері басшылар етіп сайлайды, және оларды басқаратындар мұны тек бағыныштылардың қалауымен ғана жүргізеді, ал соңғылары олардың бұйрықтарына бағынбайтындықтан, онда бұл қалаларда шындығында не басшы, не бағыныштылар жоқ» [9]. Бұл қалада ең абыройлы, ең құрметті басшы ретінде өз қаласының тұрғындарына көбірек еркіндік беретіндері, олардың тілектері мен қалауларын қанағаттандыратындары, ал өздері тек ең қажетті заттармен ғана шектелетіндері есептеледі деп пайымдайды Фараби.

Қорыта айтқанда, иран философы Шариати сонымен қатар мемлекетті, яғни Қауымды имам басқаруы керек деп есептейді. Және мұнда егер суннизмде имам тағайындалатын болса, оны адамдар таңдайтын болса, ал шиизмде ол айқындалатын сәтін ескеру қажет. Әл -Фараби мемлекет басшысыға қойылатын барлық талаптарға сәйкес келетін адамды табу өте қиын деп есептеген. Сондықтан мемлекетті барлығы жиналғанда басшыға қойылатын талаптарға сәйкес келетін адамдар тобы немесе екі немесе үш адам басқаруы керек. Али Шариати де осы көзқараспен келіседі, ол мұсылман елдеріндегі басшылықты имам мен имамат жүзеге асыра алады және жүзеге асыруы керек деп есептейді. Егер имамат, яғни басшылық өз міндеттерін атқаруды тоқтатса, тоқтап қалса және қоғамды алып жүрмесе («институацияланса»), оларды биліктен тайдыру керек және бұл істе барлық құралдар жақсы деп есептейді Шариати [10].

УДК 1/14 (045)

Д. Ж. Досмагамбетова

Казахская Национальная Академия Хореографии, Астана, Казахстан 010000

АЛИ ШАРИАТИ ОБ УММЕ КАК ТЕОРЕТИЧЕСКОЙ МОДЕЛИ ИДЕАЛЬНОГО ОБЩЕСТВА

Аннотация. Цель работы изучить, определить роль и место, виды мусульманской Уммы в качестве образца построения идеального общества в философии Али Шариати. Методологию работы составляют конкретно – исторические, сравнительные, социологические методы исследования. В результате работы были сделаны следующие выводы: Шариати дает классификацию общества, основываясь на типах религии. По его мнению существуют следующие разновидности религии: 1) таухид -религия, основанная на единобожии, 2) ширк - основанная на политеизме, 3) куфр- основанная на неверии, где в качестве истинной религии признается таухид, а ширк и куфр - как нечто, противостоящее истинной, таухидной религии. Соответственно, идеальным обществом признается только то, которое основывается на религиозной идеологии таухида.

Сфера применения результатов, полученных автором статьи, является совершенствование методологических принципов исследования социальных процессов в философии Али Шариати. Выводы автора могут использоваться в процессе обучения предметам религиозно- гуманитарного цикла на социально-гуманитарных факультетах.

Ключевые слова: Исламская цивилизация, умма, идеальное общество, таухид.

МАЗМҰНЫ

<i>Беспяева Р.С., Бугубаева Р.О., Мануэль Ф. Грела.</i> Инновациялық маркетингтік технология негізінде туризм саласын дамыту (ағылшын тілінде).....	5
<i>Сейтова В., Г. Исатаева, Роланд Гизе.</i> Ауыл шаруашылығындағы инновациялық жүйелердің дамуы: әдістемелік тәсілдер (ағылшын тілінде).....	15
<i>Дубина И.Н., Тургинбаева А.Н., Домалатов Е.Б.</i> Инновациялық қызметтегі мемлекеттік-жеке меншік серіктестігінің үлгісін таңдау (ағылшын тілінде).....	21
<i>Кашук Л.И., Мусалимова Б.Т., Симонов С.Г.</i> Жергілікті аймақтың жоғары оқу орындарын қаржыландыру үлгісін жүзеге асыру тәжірибесі, кадрлық саясаты (ағылшын тілінде).....	30
<i>Мынжанова Г.Т., Сайлаубеков Н.Т.</i> Қазақстанның қазіргі кездегі даму жағдайында жоғарғы білім беру саласының адам ресурстарын талдау (ағылшын тілінде).....	37
<i>Абдулина Г.А., Абельданов А.Б.</i> Аймақтардың әлеуметтік-экономикалық дамуы (ағылшын тілінде).....	43
<i>Абдулина Г.А., Жолдасбекова Г.Ж.</i> Білім, ғылым және бизнестің интеграциясы: шетелдік және отандық тәжірибе (ағылшын тілінде).....	49
<i>Игиликова С.И., Малбақов М.М.</i> Қазақ тілі тарихи лексикасы құрамына кіретін «Ұлу» сөзінің мән-мағынасы туралы (ағылшын тілінде).....	57
<i>Бородина А.А., Нұрсана А.Т.</i> Жер асты суларын қорғау мен пайдалануды халықаралық құқықтық реттеу (ағылшын тілінде).....	61
<i>Дайрабаева Г.Б., Малдыбек А.Ж.</i> Түркі әлемі және дінаралық этносаралық төзімділіктің қазақстандық үлгісі (ағылшын тілінде).....	68
<i>Дайстер Ю.С., Билисбаева А.М.</i> Заңды тұлғалардың халықаралық жеке-құқықтық мәртебесін айқындау ерекшеліктері (ағылшын тілінде).....	76
<i>Досмагамбетова Д.Ж.</i> Али Шариати идеалды қоғамның теоретикалық үлгісі ретіндегі мұсылмандық қауым жайлы (ағылшын тілінде).....	83
<i>Жолдасбекова Г.Ж.</i> Заманауи жағдайда интеграциялық үдерістердің дамуы (ағылшын тілінде).....	89
<i>Сыздықова Н.</i> Шет елдердегі және қазақстандағы мемлекеттік аудиттің институционалдық негізі (ағылшын тілінде).....	97
<i>Аюпова З.К., Құсайынов Д.Ө.</i> Орталық Азия мемлекеттерінің құқықтық жүйелері.....	105
<i>Дюсембекова Г.С., Айгужина Д.С., Хамитова Д.М.</i> Жанартылатын энергияның көздерін пайдалану Қазақстан республикасының ұлттық экономикасын дамытудың факторы ретінде.....	112
<i>Иманғалиева Ш.С.</i> Қазақстандық жоғары оқу орындарындағы білім алушылардың бойына негізгі дағды-шеберліктерді дамытуда академиялық ұтқырлықтың рөлі.....	120
<i>Абрахманова Р.С., Рей И.Ю., Саябаев К.М., Алина Г.Б.</i> Ауыл туризміндегі жасыл экономика.....	127
<i>Асанова Ж.Т.</i> Қазақстан мәселелері мемлекеттік мәдениет саясатының мақсаты мен мәні.....	132
<i>Нурғабайлов М.Н., Нурпеисова А.А., Дошан А.С.</i> Экономика және туризм дамуының өндірістік аспектілері.....	136
<i>Сабирова Р.К., Джумаева А.К., Сайынова Л.Қ.</i> Өнеркәсіптік кәсіпорындардағы баға белгілеу әдістері.....	140
<i>Саналиева Л.К., Кенжеғалиева Г.Б., Идельбаева А.С.</i> Инновациялық экономикалық дамудың жаһандық факторы ретінде еліміздің интеллектуальді потенциалын салу үшін қазіргі заманғы экономикалық механикаларды зерттеу.....	144
<i>Әбсаттаров Ф.Б.</i> Құқықтық қазақстандық -азаматтық жоғарғы құқықтық мәдениетінің көрінісі : саяси аспектілері.....	148

* * *

<i>Беспяева Р.С., Бугубаева Р.О., Мануэль Ф. Грела.</i> Инновациялық маркетингтік технология негізінде туризм саласын дамыту (орыс тілінде).....	156
<i>Дубина И.Н., Тургинбаева А.Н., Домалатов Е.Б.</i> Инновациялық қызметтегі мемлекеттік-жеке меншік серіктестігінің үлгісін таңдау (орыс тілінде).....	166
<i>Абдулина Г.А., Абельданов А.Б.</i> Аймақтардың әлеуметтік-экономикалық дамуы (қазақ тілінде).....	176
<i>Абдулина Г.А., Жолдасбекова Г.Ж.</i> Білім, ғылым және бизнестің интеграциясы: шетелдік және отандық тәжірибе (қазақ тілінде).....	182
<i>Игиликова С.И., Малбақов М.М.</i> Қазақ тілі тарихи лексикасы құрамына кіретін «Ұлу» сөзінің мән-мағынасы туралы (қазақ тілінде).....	188
<i>Досмагамбетова Д.Ж.</i> Али Шариати идеалды қоғамның теоретикалық үлгісі ретіндегі мұсылмандық қауым жайлы (қазақ тілінде).....	192
<i>Жолдасбекова Г.Ж.</i> Заманауи жағдайда интеграциялық үдерістердің дамуы (қазақ тілінде).....	198

СОДЕРЖАНИЕ

<i>Беспяева Р.С., Бугубаева Р.О., Мануэль Ф. Грела.</i> Развитие сферы туризма на основе инновационных маркетинговых технологий (на английском языке).....	5
<i>Сейтова В., Исатаева Г., Роланд Гизе.</i> Развитие сельскохозяйственных инновационных систем: методические подходы (на английском языке).....	15
<i>Дубина И.Н., Тургинбаева А.Н., Домалатов Е.Б.</i> Выбор модели государственно-частного партнёрства в инновационной деятельности (на английском языке).....	21
<i>Каиук Л.И., Мусалимова Б.Т., Симонов С.Г.</i> Модель местного финансирования вузов, как инструмент повышения эффективности реализации кадровой политики регионов (на английском языке).....	30
<i>Мынжанова Г.Т., Сайлаубеков Н.Т.</i> Анализ человеческих ресурсов сферы высшего образования Казахстана на современном этапе развития (на английском языке).....	37
<i>Абдулина Г.А., Абельданова А.Б.</i> Социально-экономическое развитие регионов (на английском языке).....	43
<i>Абдулина Г.А., Жолдасбекова Г.Ж.</i> Интеграция образования, науки и бизнеса: зарубежный и отечественный опыт (на английском языке).....	49
<i>Игиликова С.И., Малбаков М.М.</i> О значении слова «Улитка» включен в список историческая лексика казахского языка (на английском языке).....	57
<i>Бородин А.А., Нурсана А.Т.</i> Международно-правовое регулирование охраны и использования подземных вод (на английском языке).....	61
<i>Дайрабаева Г.Б., Малдыбек А.Ж.</i> Тюркский мир и казахстанская модель межрелигиозной и межэтнической толерантности (на английском языке).....	68
<i>Дайстер Ю.С., Билицбаева А.М.</i> Особенности определения международного частного-правового статуса юридических лиц (на английском языке).....	76
<i>Досмагамбетова Д. Ж.</i> Али Шариати об умме как теоретической модели идеального общества (на английском языке).....	83
<i>Жолдасбекова Г.Ж.</i> Развитие интеграционных процессов на современном этапе (на английском языке).....	89
<i>Сыздыкова Н.</i> Институциональная основа государственного аудита в зарубежных странах и Казахстане (на английском языке).....	97
<i>Аюпова З.К., Кусаинов Д.У.</i> Правовые системы стран Центральной Азии.....	105
<i>Дюсембекова Г.С., Айгужина Д.С., Хамитова Д.М.</i> Использование возобновляемых источников энергии как фактора развития национальной экономики республики Казахстан.....	112
<i>Имангалиева Ш.С.</i> Роль академической мобильности в развитии ключевых навыков студентов в казахстанском вузе.....	120
<i>Абрахманова Р.С., Рей И.Ю., Саябаев К.М., Алина Г.Б.</i> Зеленая экономика в сельском туризме.....	127
<i>Асанова Ж.Т.</i> Музеи Казахстана как объект и субъект культурной политики государства	132
<i>Нургабылов М.Н., Нурпеисова А.А., Дошан А.С.</i> Прикладные аспекты развития экономики и туризма.....	136
<i>Сабирова Р.К., Джумаева А.К., Сайынова Л.Қ.</i> Методы ценообразования на промышленных предприятиях.....	140
<i>Саналиева Л.К., Кенжегалиева Г.Б., Идельбаева А.С.</i> Исследование современных экономических механизмов построения интеллектуального потенциала страны как движущего фактора инновационного развития экономики.....	144
<i>Абсаттаров Г.Р.</i> Правовой казахстанец – выражение высокой правовой культуры гражданина: политические аспекты.....	148

* * *

<i>Беспяева Р.С., Бугубаева Р.О., Мануэль Ф. Грела.</i> Развитие сферы туризма на основе инновационных маркетинговых технологий (на русском языке).....	156
<i>Дубина И.Н., Тургинбаева А.Н., Домалатов Е.Б.</i> Выбор модели государственно-частного партнёрства в инновационной деятельности (на русском языке).....	166
<i>Абдулина Г.А., Абельданова А.Б.</i> Социально-экономическое развитие регионов (на казахском языке).....	176
<i>Абдулина Г.А., Жолдасбекова Г.Ж.</i> Интеграция образования, науки и бизнеса: зарубежный и отечественный опыт (на казахском языке).....	182
<i>Игиликова С.И., Малбаков М.М.</i> О значении слова «Улитка» включен в список историческая лексика казахского языка (на казахском языке).....	188
<i>Досмагамбетова Д. Ж.</i> Али Шариати об умме как теоретической модели идеального общества (на казахском языке).....	192
<i>Жолдасбекова Г.Ж.</i> Развитие интеграционных процессов на современном этапе (на казахском языке).....	198

CONTENTS

<i>Bespayeva R.S., Bugubayeva R.O., Manuel F. Grela.</i> Development of the sphere of tourism on the basis of innovative marketing technologies (in English).....	5
<i>Vilena Seitova, Gulzhan Issatayeva, Roland Giese.</i> The development of agricultural innovation systems: methodological approaches (in English).....	15
<i>Dubina I.N., Turginbayeva A.N., Domalotov Ye.B.</i> The choice of public-private partnership in innovation (in English).....	21
<i>Kashuk L.I., Musalimova B.T., Simonov S.G.</i> Model of local financing of higher institutions, as a tool to increase efficiency of implementation of personnel policy in the regions (in English).....	30
<i>Mynzhanova G.T., Sailaubekov N.T.</i> Human resources analysis of higher education sphere in Kazakhstan at the present stage of development (in English).....	37
<i>Abdulina G.A., Abeldanova A.B.</i> Socio-economic development of the region (in English).....	43
<i>Abdullina G.A., Zholdasbekova G.Gh.</i> Integration of education, science and business: foreign and domestic experience (in English).....	49
<i>Igilikova S.I., Malbakov M.M.</i> On the meaning of the word "Snail" is included in the list historical vocabulary of the Kazakh language (in English).....	57
<i>Borodina A.A., Nursapa A.T.</i> International legal regulation of protection and use of underground waters (in English).....	61
<i>Dairabayeva G.B., Maldybek A. Zh.</i> Turkic world and kazakhstani model of interreligious and interethnic tolerance (in English).....	68
<i>Deister Y.S., Bilisbayeva A.M.</i> Peculiarities of determining the private international legal status of legal entities (in English).....	76
<i>Dosmagambetova J.</i> Ali Shariati about ummah as a theoretical model of the ideal society (in English).....	83
<i>Zholdasbekova G.Zh.</i> Development of integration processes at the present stage (in English).....	89
<i>Syzdykova N.</i> Institutional basis of the state audit in foreign countries and Kazakhstan (in English).....	97
<i>Ayupova Z.K., Kussainov D.U.</i> Legal systems of Central Asian countries.....	105
<i>Dyussebekova G.S., Aiguzhinova D.S., Khamitova D.M.</i> Use of renewables as factor of development of national economy of the republic of Kazakhstan.....	112
<i>Imangaliyeva S.</i> The role of academic mobility in students' core competences development in Kazakhstani university.....	120
<i>Abdrakhmanova R.S., Rey I.Yu., Sayabayev K.M., Alina G.B.</i> Green economy in rural tourism.....	127
<i>Asanova Zh.T.</i> Museums of Kazakhstan as object and subject of the cultural policy of the state.....	132
<i>Nurgabylov M.N., Nurpeisova A.A., Doshan A.S.</i> Applied aspects development of economics and tourism.....	136
<i>Sabirova R.K., Dzhumaeva A.K., Sayynova L.K.</i> Methods of pricing on industrial enterprises.....	140
<i>Sanaliev L.K., Kenzhegalieva G.B., Idelbayeva A.S.</i> Investigation of modern economic mechanisms for construction of the intellectual potential of the country as a moving factor of innovative economic development.....	144
<i>Absattarov G.R.</i> Legal kazakhstani - expression of high legal citizen culture: political aspects.....	148
* * *	
<i>Bespayeva R.S., Bugubayeva R.O., Manuel F. Grela.</i> Development of the sphere of tourism on the basis of innovative marketing technologies (in Russian).....	156
<i>Dubina I.N., Turginbayeva A.N., Domalotov Ye.B.</i> The choice of public-private partnership in innovation (in Russian).....	166
<i>Abdulina G.A., Abeldanova A.B.</i> Socio-economic development of the region (in Kazakh).....	176
<i>Abdullina G.A., Zholdasbekova G.Gh.</i> Integration of education, science and business: foreign and domestic experience (in Kazakh).....	182
<i>Igilikova S.I., Malbakov M.M.</i> On the meaning of the word "Snail" is included in the list historical vocabulary of the Kazakh language (in Kazakh).....	188
<i>Dosmagambetova J.</i> Ali Shariati about ummah as a theoretical model of the ideal society (in Kazakh).....	192
<i>Zholdasbekova G.Zh.</i> Development of integration processes at the present stage (in Kazakh).....	198

**PUBLICATION ETHICS AND PUBLICATION MALPRACTICE
IN THE JOURNALS OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN**

For information on Ethics in publishing and Ethical guidelines for journal publication see <http://www.elsevier.com/publishingethics> and <http://www.elsevier.com/journal-authors/ethics>.

Submission of an article to the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan implies that the work described has not been published previously (except in the form of an abstract or as part of a published lecture or academic thesis or as an electronic preprint, see <http://www.elsevier.com/postingpolicy>), that it is not under consideration for publication elsewhere, that its publication is approved by all authors and tacitly or explicitly by the responsible authorities where the work was carried out, and that, if accepted, it will not be published elsewhere in the same form, in English or in any other language, including electronically without the written consent of the copyright-holder. In particular, translations into English of papers already published in another language are not accepted.

No other forms of scientific misconduct are allowed, such as plagiarism, falsification, fraudulent data, incorrect interpretation of other works, incorrect citations, etc. The National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan follows the Code of Conduct of the Committee on Publication Ethics (COPE), and follows the COPE Flowcharts for Resolving Cases of Suspected Misconduct (http://publicationethics.org/files/u2/New_Code.pdf). To verify originality, your article may be checked by the originality detection service Cross Check <http://www.elsevier.com/editors/plagdetect>.

The authors are obliged to participate in peer review process and be ready to provide corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. All authors of a paper should have significantly contributed to the research.

The reviewers should provide objective judgments and should point out relevant published works which are not yet cited. Reviewed articles should be treated confidentially. The reviewers will be chosen in such a way that there is no conflict of interests with respect to the research, the authors and/or the research funders.

The editors have complete responsibility and authority to reject or accept a paper, and they will only accept a paper when reasonably certain. They will preserve anonymity of reviewers and promote publication of corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. The acceptance of a paper automatically implies the copyright transfer to the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan.

The Editorial Board of the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan will monitor and safeguard publishing ethics.

Правила оформления статьи для публикации в журнале смотреть на сайте:

www:nauka-nanrk.kz

social-human.kz

Редакторы *М.С. Ахметова, Т.А. Апендиев, Д.С. Аленов*
Верстка на компьютере *А.М. Кульгинбаевой*

Подписано в печать 10.08.2018
Формат 60x881/8. Бумага офсетная. Печать – ризограф.
13 п.л. Тираж 500. Заказ 4.